

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**
Allmänna avdelningen
Enhet 14

DOM
2013-09-18
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
2841-13

Sida 1 (14)

SÖKANDE

Lampans Elinstallationer AB, 556478-4667

Ombud: Advokat Carolina Sandekjer
Amber Advokater Karlskrona HB
Ronnebygatan 49
371 34 Karlskrona

MOTPART

Statens Fastighetsverk
Box 2263
103 16 Stockholm

SAKEN

Offentlig upphandling

KONKURRENSVERKET	
2013 -09- 1 9	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller Lampans Elinstallationer AB:s ansökan och beslutar att Statens Fastighetsverks upphandling benämnd "Ramavtal entreprenadarbeten EL fvo Karlskrona område 1" ska göras om.

Dok.Id 392844

Postadress
115 76 Stockholm

Besöksadress
Tegeluddsvägen 1

Telefon
08-561 680 00

E-post:
forvaltningsrattenistockholm@dom.se

Telefax
08-561 680 01

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

BAKGRUND

Statens Fastighetsverk (SFV) har genomfört en upphandling benämnd "Ramavtal entreprenadarbeten EL fvo Karlskrona område 1". Upphandlingen har genomförts som ett förenklat förfarande. Av tilldelningsbeslut daterat den 12 december 2012 samt utvärderingsbilaga framgår att SFV avser att tilldela Elias Blekinge AB (Elias) och NEA Installation AB kontrakt i upphandlingen.

YRKANDEN M.M.

Lampans Elinstallationer AB (Lampan) ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas genom att en ny anbudsutvärdering görs med bortseende från Elias anbud och i andra hand att upphandlingen ska rättas genom att en ny anbudsutvärdering görs. Om rättelse inte är möjlig yrkar Lampan att förvaltningsrätten beslutar att upphandlingen ska göras om. Till stöd för sin talan anför Lampan bl.a. följande.

Firmatecknare

Inför ansökan om överprövning begärde Lampan ut samtliga anbud från SFV. Vid genomgång av Elias anbud kunde konstateras att anbudet inte är undertecknat av behörig firmatecknare. Anbudsunderlaget ger vid handen att anbudet ska undertecknas av behörig firmatecknare. Det är vidare praxis i branschen att anbuden ska undertecknas av behörig firmatecknare. Då Elias anbud inte är undertecknat av behörig firmatecknare uppfyller Elias anbud inte de obligatoriska kraven i förfrågningsunderlaget. SFV borde således ha förkastat Elias anbud.

Brister i anbudsunderlaget

Av anbudsunderlaget framgår att anbudsutvärderingen ska ske utifrån följande kriterier.

1. Personal, kompetens och erfarenhet

25 %

– Bedömning av den offererade personalens kunskande och erfarenhet inom fackområdet. Bedömningen görs genom värdering av redovisad utbildning, yrkes- och lärlingstid samt redovisade referensprojekt som personen deltagit i.

2. Teknik och organisation

40 %

– Bedömning görs genom referenstagning avseende företagets och offererade personers förmåga med avseende på följande egenskaper:

- Förmåga att bidra till konstruktiva lösningar i dialog med uppdragsgivaren
- Förståelse, intresse och lyhördhet för kulturarvets byggnader
- Kunskap och skicklighet avseende äldre metoder och material
- Tidplanering, tidpassning och tidredovisning
- Effektivitet
- Tillförlitlighet

3. Pris

35 %

– Offererade timpriser för yrkesarbetare

Brister i anbudsutvärderingen

Lampan har trots dokumenterad erfarenhet av uppdrag som avses i den aktuella upphandlingen endast tilldelats 1 poäng vad gäller kriteriet *Teknik och organisation*. Bedömningen av kriteriet har gjorts genom referenstagning avseende företagets och offererade personers förmåga med avseende på vissa i anbudsunderlaget angivna egenskaper. Med hänsyn till Lampans dokumenterade erfarenhet och kompetens vad gäller dylika uppdrag framstår det som om SFV:s utvärdering av anbuderna utifrån inkomna referenser har genomförts på ett felaktigt och bristfälligt sätt, vilket har missgynnat Lampan. Med hänsyn till den goda respons Lampan erhållit efter genomförda projekt är det inte sannolikt att en korrekt genomförd referenstagning skulle ha medfört att företaget endast erhöll 1 poäng.

Vidare har Lampan för kriteriet *Personal, kompetens och erfarenhet* endast tilldelats 3,3 poäng. Detta trots att Lampan tydligt i sitt anbud angett personalens kompetens och erfarenhet av projekt av samma karaktär som upphandlingen avser. Med hänsyn till personalens redovisade kompetens och

erfarenhet inom aktuellt område och från liknande projekt som upphandlingen avser borde Lampan vid en utvärdering ha erhållit högre poäng än 3,3. Det vinnande anbudet, Elias, har härvid tilldelats 5 poäng. Av Elias anbud kan inte utläsas att dess personal skulle besitta längre erfarenhet eller bättre kunnande än personalen på Lampan. Underlaget som Elias har presenterat är så bristfälligt att det inte kan ha utgjort grund för att Elias skulle erhålla 5 poäng. Inte heller i övrigt innehåller Elias anbud tillräckliga uppgifter för att man vid en utvärdering ska komma fram till denna poäng. Även i detta avseende föreligger det således brister i SFV:s anbudsutvärdering. Det kan därför inte uteslutas att en korrekt utvärdering av anbudet hade medfört att Elias skulle ha erhållit en lägre poäng än Lampan med följden att Lampan och inte Elias skulle ha tilldelats upphandlingskontraktet.

Viktning

Referenser utgör 40 procent av utvärderingskriterierna. SFV har således valt att lägga mycket stor vikt vid referenser. Användningen av referenser vid utvärderingen ger emellertid ett stort utrymme för upphandlaren att göra en subjektiv bedömning av leverantörerna. Detta gäller särskilt vid användande av egna referenser. I anbudsunderlaget står angivet att referenstagning även kan komma att ske från personer som inte anges i anbudet. SFV synes således ha använt sig av egna referenser. Detta ger ytterligare möjlighet för en beställare att gynna en viss leverantör och bedömningen blir godtycklig. Ett sådant förfarande står i strid med principerna om transparens och likabehandling. Det görs därför gällande att SFV:s viktning av utvärderingskriterierna står i strid med bestämmelserna i LOU. Det kan inte uteslutas att detta förfarande har lett till skada för Lampan.

Sammanblandning av kvalificerings- och utvärderingsfasen

Det finns inget direkt hinder mot att använda referenser i utvärderingsfasen så länge dessa är ägnade att identifiera det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Referenstagningen i utvärderingsfasen måste emellertid vara kopp-

lad till kontraktsföremålet och inte till anbudsgivarens kapacitet att genomföra uppdraget. Av anbudsunderlaget framgår att referenstagningen avsett frågor rörande anbudsgivarens kvalitet som leverantör i fråga om förmåga att hålla tider, bemötande, förmåga att bidra till konstruktiva lösningar, tidredovisning, förståelse, intresse och lyhördhet för kulturarvets byggnader, kvaliteten på anbudsgivarens yrkesmän vad gäller kunskap och skicklighet avseende äldre metoder och material samt effektivitet och tillförlitlighet. Dessa kriterier är huvudsakligen förknippade med anbudsgivarens kvalifikationer, dvs. leverantörens förmåga och kapacitet att utföra uppdraget, och inte till hur väl föremålet för upphandlingen har kunnat genomföras. Sådana kriterier är enligt praxis inte att anse som utvärderingskriterier. Anbudsvärderingen har därvid påverkats av ovidkommande hänsyn och förfarandet strider mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU.

Utformningen av förfrågningsunderlaget

Värdering av anbudsgivares kompetens rymmer ett uppenbart mått av subjektivitet. Referenstagning i samband med upphandling ger alltså utrymme för godtycke. Det är därför viktigt att referenstagningen sker på ett korrekt sätt för att minska utrymmet för subjektiva bedömningar. Det är av stor vikt att det tydligt anges i förfrågningsunderlaget hur referenstagningen ska gå till. I förfrågningsunderlaget har inte närmare angetts hur referenstagningen ska genomföras, hur många referenser som anbudsgivarna ska ange eller hur många referenspersoner som kommer att kontaktas. Det enda som anges är att referenstagning kan komma att ske från personer som inte anges i anbudet samt sex underkriterier som kommer att beröras vid referenstagningen. Det har heller inte närmare angetts i förfrågningsunderlaget hur de sex underkriterierna ska poängsättas eller om de ska poängsättas av referenspersoner eller av SFV. Det har således inte varit förutsebart för anbudsgivarna hur referenstagningen skulle genomföras. Förfrågningsunderlaget uppvisar sådana brister i detta hänseende att det måste anses strida mot principen om transparens och förutsebarhet. Det kan inte uteslutas att bristerna i förfråg-

ningsunderlaget har försämrat Lampans möjligheter att erhålla kontraktet. Lampan ska därför anses ha lidit skada i upphandlingsrättslig mening.

Genomförandet av referenstagningen

Lampan och övriga anbudsgivare har i sina anbud uppgett flera referenspersoner. Lampan har t.ex. angett fem referenspersoner. Vid kontakt med de uppgivna referenspersonerna framgår att SFV endast har kontaktat en av Lampans referenspersoner. I minnesanteckningarna från referenstagningen finns emellertid anteckningar från två referenstagningar, ingen av dem kan dock härröras till Lampans referenser. I minnesanteckningarna anges under en punkt "SFV var ej tillfreds med installerade nödljusarmaturer". SFV har således valt att använda en referens från den egna myndigheten. Det framgår inte av förfrågningsunderlaget att SFV skulle använda sig själv som referens. Detta strider mot principen om transparens och förutsebarhet. Att välja en person från den egna myndigheten ger vidare utrymme för godtycke för den upphandlande myndigheten och strider mot principen om likabehandling.

Vidare anser Lampan att såsom SFV gjort, endast kontakta en referensperson, är inte heller tillfyllest. Genom att endast kontakta en referensperson har man inte erhållit ett fullgott underlag för att göra en bedömning av en anbudsgivares förmåga med avseende på de egenskaper som SFV ville ha svar på.

Därtill kommer att SFV har valt att kontakta olika antal referenspersoner för olika anbudsgivare. Av minnesanteckningar framgår att SFV vid referenstagningen har varit i kontakt med en referensperson per anbudsgivare, förutom när det gäller Lampan där SFV har inhämtat referenser från två personer. Vid utvärderingen har SFV således endast lagt svar från en, och vad gäller Lampan två referenter, trots att anbudsgivarna har angett upp till fem referenspersoner.

SFV har inte heller angett i förfrågningsunderlaget hur många referenspersoner som ska anges eller hur många som kommer att kontaktas. Om det hade framgått att endast en referensperson skulle komma att kontaktas hade Lampan utformat sitt anbud på annat sätt. Det har således inte varit förutsebart för anbudsgivarna hur referenstagningen skulle gå till.

SFV har godtyckligt valt ut en av de referenspersoner som anbudsgivarna har angett. Förfarandet att godtyckligt välja ut vissa referenser är oförenligt med de krav på upphandlingsförfarandet som kommer till uttryck i 1 kap. 9 § LOU. Detta gäller särskilt när den upphandlande myndigheten väljer att kontakta olika antal referenspersoner för olika anbudsgivare.

Det kan slutligen konstateras att den person som skött referenstagningen och deltagit vid utvärderingen även angetts som referensperson i Elias anbud. Detta väcker misstankar om att SFV velat gynna en viss anbudsgivare. Denne person synes ha en sådan anknytning till Elias att han inte borde ha deltagit i upphandlingsförfarandet.

För att skaderekvisitet ska anses uppfyllt krävs inte att det måste stå klart att leverantören de facto skulle ha tilldelats kontraktet om det inte vore för överträdelsen. Det räcker med att leverantörens möjligheter härvid har försämrats. Lampan gör gällande att bristerna i upphandlingsförfarandet har inneburit att anbudsgivarna inte har kunnat avge anbud med tillräcklig insikt i hur utvärderingen ska komma att ske. Bristerna i förfrågningsunderlaget har således påverkat anbudens utformning (jfr Kammarrättens i Göteborg dom meddelad den 26 april 2013, mål nr 622-04). Vidare kan konstateras att referenstagningen på åtskilliga punkter strider mot principerna om likabehandling, transparens och förutsebarhet. Bristerna har påverkat utgången av utvärderingen och det är uppenbart att Lampans möjlighet att erhålla kontraktet har försämrats.

SFV bestrider bifall till Lampans yrkanden och anför bl.a. följande.

Behörig att företräda ett bolag vid inlämnande av anbud behöver inte nödvändigtvis vara, och är sällan, den person som är angiven som firmatecknare i bolagsregistret. Det finns ingen grund i Lampans påstående att förfrågningsunderlaget innehåller något skall-krav som innebar att anbudet endast fick undertecknas av de firmatecknare som anges i bolagsregistret.

Frågan om referenser överhuvudtaget får användas i upphandlingssammanhang har prövats vid ett flertal tillfällen. Av praxis framgår att utvärdering av referenser får användas för att utse det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet under förutsättning att detta inte sker godtyckligt och under förutsättning att det inte medför att den upphandlande myndigheten ges en obegränsad valfrihet vid tilldelning av kontrakt.

Av anbudsförfrågan framgår vilka krav SFV ställt för att en anbudsgivare överhuvudtaget ska kvalificera sig till utvärderingsfasen.

Under rubriken "Värderingsgrunder vid prövning av anbud" framgår vilka tre kriterier SFV avser att tillämpa för att bedöma de anbud som kvalificerats. Under samma rubrik finns också beskrivet hur värderingen av respektive kriterium ska göras. Eftersom det kan vara av betydelse för förvaltningsrättens prövning i vilken fas referenstagningen har skett vill SFV poängtera att utvärderingen av referenserna har skett i utvärderingsfasen.

Bedömning av anbud genom referenstagning är ett av tre utvärderingskriterier SFV ställt upp för att utse det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Avsikten är att utröna hur anbudsgivarna tidigare har utfört sina tjänster och hur nöjda tidigare kunder varit med tjänsten. Referenstagningen syftar inte till att bedöma anbudsgivarnas förmåga att överhuvudtaget utföra uppdraget. Den bedömningen gjordes redan i kvalificeringsfasen.

Vilka egenskaper SFV har att bedöma framgår mer i detalj av anbudsförfrågan under rubriken "Värderingsgrunder vid prövning av anbud", punkten 2 "Teknik och organisation". Vid denna bedömning har Lampan fått lägst poäng av anbudsgivarna även om bolaget vid referenstagningen i och för sig har fått goda betyg. Att Lampan endast tilldelats en poäng innebär inte att bolaget här bedömts vara dåligt och SFV har inte ifrågasatt bolagets förmåga att utföra det aktuella uppdraget. Ett urval måste dock göras eftersom samtliga anbudsgivare inte kan antas. Vid detta urval har Lampan i jämförelse med övriga kvalificerade anbudsgivare fått lägst poäng. Bolagets egen uppfattning om hur bolaget uppfattas av kunder kan i detta sammanhang inte tillmätas någon betydelse.

SFV har i anbudsförfrågan tydligt angett vilka egenskaper hos anbudsgivarna man avser utröna genom referenstagningen. I syfte att behandla alla anbudsgivare lika har SFV till och med gått så långt att man angett vilka frågor som kommer att ställas vid referenstagningen. Exakt samma frågor har sedan ställts till referenspersonerna, vilket framgår av den sammanställning som legat till grund för den slutliga utvärderingen.

SFV anser sammanfattningsvis att det i anbudsförfrågan tydligt finns beskrivet hur utvärderingen ska ske och att detta förfarande också tillämpats. Referenstagningen eller utvärderingen av denna har inte skett godtyckligt och förfarandet kan inte heller av andra anledningar anses strida mot reglerna om offentlig upphandling.

SFV har inte har inte, såsom Lampan påstår, nyttjat möjligheten att använda sig av "egenreferens" även om det framgår av förfrågningsunderlaget att det hade varit möjligt. Det förhållandet att SFV kontaktat två av Lampans referenspersoner kan enligt SFV:s mening inte betraktas som negativt för Lampan. Detta torde snarare ha ökat Lampans möjligheter att erhålla goda omdömen.

SFV ifrågasätter Lampans försök att misskreditera SFV:s handläggare utan att ange på vilka grunder denne inte borde ha deltagit i upphandlingsförfarandet.

Kriteriet *Personalens kompetens och erfarenhet* har av SFV viktats till 25 procent. Denna värderingsgrund har som syfte att bedöma personalens kunnande och erfarenhet inom fackområdet. Bedömningen görs genom att den utbildning, yrkes- och lärlingstid samt referensprojekt som skriftligen redovisats i anbudet prövas i förhållande till de andra anbudsgivarna. För att kunna väga samman resultatet av denna bedömning med de övriga utvärderingskriterierna har varje anbud tilldelats en siffra utifrån vilket kunnande och erfarenhet anbudsgivaren och dess personal bedöms ha i jämförelse med de övriga. Tillvägagångssättet finns tydligt beskrivet i anbudsförfrågan.

SFV anser sammanfattningsvis att det i anbudsförfrågan finns beskrivet hur utvärderingen ska ske och att detta förfarande också tillämpats. Utvärderingen har inte skett godtyckligt och förfarandet kan inte heller av andra anledningar anses strida mot reglerna om offentlig upphandling.

Lampan har genomgående hävdatt att det inte kan uteslutas att företaget skulle ha tilldelats kontraktet eller fått högre poäng om SFV hade agerat på ett annat sätt. För att Lampan ska kunna anses ha lidit skada krävs att bolaget åtminstone gjort sannolikt att företaget skulle ha vunnit upphandlingen. Tilläggas kan att om brist skulle anses föreligga så skulle denna brist ha varit lika för samtliga anbudsgivare vilket styrker SFV:s uppfattning att Lampan inte gjort sannolikt att just Lampan skulle ha drabbats av skada. Upphandlingen avsåg ramavtal vilket innebär möjlighet för SFV att avropa tjänster när behov uppstår. Det finns därför inga garantier för att vinnande anbudsgivare får något uppdrag varför det även av denna anledning torde vara svårt att visa på skada för Lampan.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

I 1 kap. 9 § LOU stadgas följande. Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 16 kap. 6 § första stycket LOU anges följande. Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Förvaltningsrättens bedömning

Lampan har i första hand gjort gällande att anbudet från Elias inte borde ha gått vidare till utvärdering, eftersom det inte varit undertecknat av behörig firmatecknare. Enligt vad som framkommit i målet har det i förfrågningsunderlaget inte uppställts något krav på att den som undertecknar ett anbud i upphandlingen ska vara behörig firmatecknare. Med hänsyn härtill kan SFV inte anses ha agerat felaktigt genom att godta Elias anbud trots att annan än firmatecknaren undertecknat detta. Vad Lampan anfört om att det är praxis i branschen att anbud ska undertecknas av behörig firmatecknare föranleder ingen annan bedömning. Det saknas därför skäl för ingripande med stöd av LOU med anledning av vad Lampan anfört i denna del.

Lampan har i andra hand gjort gällande att en ny anbudsutvärdering ska ske och om rättelse inte är möjlig att upphandlingen ska göras om. Till stöd härför har Lampan anfört att det finns brister i förfrågningsunderlaget och att brister har förekommit bl.a. vid utvärderingen. Enligt Lampan har SFV vid utvärderingen av kriteriet *Teknik och organisation* sammanblandat kvalificerings- och utvärderingsfasen. Lampan har även gjort gällande att det inte varit förutsebart för anbudsgivarna hur referenstagningen och poängsätt-

ningen skulle komma att genomföras och att förfrågningsunderlagets utformning därför står i strid med transparensprincipen. Lampan menar också att genomförandet av referenstagningen skett på ett sådant sätt att det strider mot likabehandlings- och transparensprincipen.

Förvaltningsrätten gör i dessa frågor följande bedömningar.

Av anbudsinbjudan framgår att bedömningen av utvärderingskriteriet *Teknik och organisation* kommer att göras genom referenstagning avseende företags och offererade personers förmåga med avseende på vissa angivna egenskaper. Förvaltningsrätten anser att de frågor som ställts till referenspersonerna huvudsakligen får anses ha syftat till att bedöma hur väl den i upphandlingen aktuella tjänsten kan komma att utföras och att någon sammanblandning av kvalificerings- och utvärderingsfas därför inte skett.

Fråga blir här efter om förfrågningsunderlaget varit tillräckligt tydligt utformat beträffande hur kriteriet *Teknik och organisation* skulle utvärderas och poängsättas samt om genomförandet av referenstagningen varit förenligt med likabehandlings- och transparensprinciperna.

Av förfrågningsunderlaget framgår varken hur många referenspersoner som en anbudsgivare ska ange i sitt anbud, hur många referenspersoner som skulle komma att kontaktas eller på vilket sätt ett eventuellt urval dem emellan skulle ske. Det framgår inte heller hur underkriterierna till kriteriet *Teknik och organisation* värderas i förhållande till den allmänna poängsättningen enligt vilken huvudkriteriet värderas och poängsätts i relation till övriga lämnade anbud enligt en fallande skala från fem till ett poäng. Förvaltningsrätten anser därför att det inte varit förutsebart för anbudsgivaren hur referenstagningen eller poängsättningen skulle komma att gå till eller hur anbudsgivaren på bästa sätt ska utforma sitt anbud. Förfrågningsunderlaget brister därför i transparens i denna del.

Vidare har framkommit att SFV inte kontaktat lika många referenser för samtliga anbudsgivare. Vid utvärderingen av anbudet från Lampan har SFV kontaktat två referenspersoner, men bara en för övriga anbudsgivare. SFV får härigenom anses ha särbehandlat anbudsgivarna, vilket strider mot lika-behandlingsprincipen. Eftersom det inte varit förutsebart att referenstagningen skulle komma att ske på detta sätt strider tillvägagångssättet även mot transparensprincipen.

Det har också framkommit att en person som av en anbudsgivare angivits som referens för anbudsgivaren har ansvarat för referenstagningen och även själva utvärderingen. Enligt förvaltningsrättens mening innebär denna omständighet att samtliga anbudsgivare vid anbudsprövningen inte kan garanteras en objektiv behandling i utvärderingsfasen och att förfarandet strider mot 1 kap. 9 § LOU.

Skäl för att ingripa med anledning av vad Lampan anfört om att viktningen av utvärderingskriterierna strider mot LOU och att upphandlande myndighet använt sig av en egen referens har enligt förvaltningsrättens mening inte framkommit.

På grund av de ovan konstaterade bristerna i upphandlingen vad gäller utformningen av förfrågningsunderlaget och genomförandet av referenstagningen anser förvaltningsrätten att SFV brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU. Förvaltningsrätten anser också att Lampan har visat att bolaget riskerat att lida skada härav. Stöd för ingripande enligt LOU finns därför. Enligt förvaltningsrättens mening är bristerna av sådan art att de inte kan åtgärdas på annat sätt än att upphandlingen görs om. Förvaltningsrätten finner därför att ansökan ska bifallas på så sätt att upphandlingen ska göras om.

Vid denna bedömning saknas anledning att pröva övriga omständigheter som Lampan framfört till stöd för sin talan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1 A LOU).

Jessica Olofsson
Förvaltningsrättsfiskal

Carina Westin har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

